

КОНЦЕПЦІЯ ЦІЛІСНОСТІ ОСОБИСТОСТІ У КОНТЕКСТІ КОМПЛЕКСНОГО ПІДХОДУ

Гейко Є.В. Концепція цілісності особистості у контексті комплексного підходу. У статті представлено теоретичний аналіз проблеми становлення цілісності особистості. Визначаються психологічні особливості, специфіка й прояви цілісності особистості у її онтогенезі. Розкриваються загальні наукові підходи щодо цілісності особистості.

Ключові слова: *інтегрована концепція особистості, онтогенез, цілісність особистості.*

Гейко Е.В. Концепция целостности личности в контексте комплексного подхода. В статье представлен теоретический анализ проблемы становления целостности личности. Определяются психологические особенности, специфика и проявления целостности личности в онтогенезе. Раскрываются общие научные подходы к целостности личности.

Ключевые слова: *интегрированная концепция личности, онтогенез, целостность личности.*

Постановка проблеми дослідження. В межах висвітлення означеної теми, варто виокремити найсуттєвіші підходи щодо поняття цілісність. Так, в межах психофізіологічного підходу цілісність постає через проблему структури і динаміки синтезу організму як цілого. Розкривається інтеграція соматичних процесів в організмі й соматопсихічна інтеграція організму. Упрозорюється психофізіологічна структура як межа між Я і не-Я й обґрунтовується необхідність розгляду цілісності як психофізіологічної інтеграції організму. Відзначаються суб'єктивні прояви вищої інтеграції психофізіологічної реакції і діяльності організму: тілесність, пам'ять, афективність, активність. Зазначається, що цілісність є вищою інтеграцією функцій. Проте виявляються егоїзм і егоцентризм як форми псевдоцілісності особистості.

Варто звернутися до конструктивного підходу у визначенні цілісності особистості. На під'рунті цього підходу розгортається значення поняття цілісності в теорії еволюції особистості, розкривається сутність методологічного принципу цілісності в антропології особистості (О. П. Єлісєв).

Проте на під'рунті акмеологічного підходу цілісність постає як чинник самоздійснення особистості. Окреслюється позиція В. Г. Афанасьєва прямо ототожнює цілісність і системність індивіда. Втім В. Є. Анісімова відзначає, що рівень розвитку суб'єктності особистості є показником становлення її цілісності. Розкриваються особливості прояву

цілісності особистості на рівні індивідному, особистісному. Є. В. Селезнева виокремлює характерні риси цілісної особистості. С. Г. Спасибенко розглядає цілісність як компенсаторно-адаптивний механізм подолання протистояння тотальності родових якостей людини та її індивідуальності, унікальності й відокремленого існування кожної людини. Її досягнення акме є результатом розвитку особистості й утворення її цілісності.

Отже **метою** нашої статті є висвітлення психологічних особливостей та специфіки прояву цілісності особистості на різних етапах онтогенезу.

Результати теоретичного аналізу проблеми дослідження.

Окрім цього, Н. І. Непомнящая зазначає, що в психологічній науці об'єктивно склалися два підходи у висвітленні сутності людини. По-перше, констатуючий підхід, в межах якого акцентується увага, передусім, на типових задля існуючих умов життя і виховання загальностатистичної особи. І, по-друге, конструктивний підхід, що визначає необхідність вивчати людину з боку того, якою вона може бути, як вона максимально реалізувати сутнісні властивості, тобто досягти цілісності. Внаслідок цього, Н. І. Непомнящая наполягає на важливості задіяння саме цілісно-особистісного підходу у дослідженні людини та її базових основ.

Втім базові основи особистості являють собою психологічну форму відтворення суттєвих якостей людини: універсальності, безкінечності, здатності до ототожнення із іншими й відособлення. Власне зазначені властивості є умовою засвоєння людиною соціального досвіду в процесі спілкування, умовою функціонування його як соціального і індивідуального суб'єкту, тотожності, єдності, тобто під'рунтя його цілісності. Відзначені основи складаються у 6-7 років, й впродовж подальшого життя індивіда зберігають власну індивідуальну специфіку. Досягнення високих рівнів базових основ особистості, а втім і цілісності, уможливується при спрямованому формуванні (в процесі навчання, виховання, психотерапевтичній роботі).

Отже, мова йде саме про інтегровану концепцію особистості. Власне зазначена концепція природи, структури і сутності та здоров'я людини постає в працях В. М. Дімова. Вчений відзначає, що проблема здоров'я пов'язана із взаємовідношеннями розуму (або духу) і тіла, природи людини та її сутності й вирішується на під'рунті психофізичного дуалізму – за допомогою Божественної ідеї, духовності або на матеріалістичній основі. Відтак, структура людини, за В. М. Дімовим, вирізняє фізичну сутність, ментальну і душевну (духовну). Водночас цілісне уявлення про людину складається у вигляді індивідуалізованої усезагальності світу, де у кожному індивіді інтегруються усі суттєві властивості "космобіосоціокультурної людської природи". Й тому сутність людини є перманент-

ним станом протирічної єдності фізичного тіла, розуму і душі, якості, що їх визначає і має прояв в усіх діях людини, у творчості, духовному удосконаленні, завдяки чому людина відрізняється від усіх живих істот на землі, а також її дистанціювання від людської духовності, намагання реалізувати біологічні інстинкти, завдяки чому людина зближується із тваринним світом, вважає В. М. Дімов.

Отже, індивідуальне здоров'я постає у вигляді певної гармонії внутрішнього світу людини та її зовнішнього оточення, балансу духовного і фізичного. Також здоров'я людини визначається комплексом природно-біологічних і природно-набутих чинників. На думку С. Д. Максименко, природу людини слід відзначати як сукупність успадкованих і набутих ознак. В межах нашого дослідження ми переконалися у вірності цих положень, коли за допомогою впливів природних чинників на людину відбувалися зміни, що можна охарактеризувати як набуття цілісності і визрівання совісної особистості.

Окрім цього, повага і ціннісне ставлення до життя, любов до живої природи, прийняття цінностей і норм соціальної поведінки, поважливе ставлення до точки зору, позиції людини, наявність рефлексивно-ціннісної свідомості і волі, готовність до саморозвитку, позитивних змін у стилі життя, емоційну витривалість, акуратність, чистоту і турботливе ставлення до навколишнього середовища, саме в такий спосіб можна говорити про здоров'я особистості як складову гармонії та її цілісності.

Відтак критерієм здоров'я також виступає совість. Отже цілісність і совісність є пов'язаними категоріями. Тому цілісність особистості відбувається як процес й тому вірним є визнання її визрівання.

Проте, розхитування цілісності людини і суспільства відбувається внаслідок збільшення бар'єрних функцій. Однак, сама частинка системи: людина-суспільство, може бути у конфлікті з природою. Якщо протиріччя є завеликим, то природний процес задля власного самозбереження намагається позбавитись цієї системи, тому що вона порушує цілісність простору природи. Водночас, простір людини також деформується тому що виникає психологічна і свідома напруга внаслідок конфлікту у суспільстві. Тобто здійснюється потрійне неузгодження систем людини, суспільства і природи. Так усі системи можуть вийти із цілісної структури й спрямуватися щодо самозруйнування, якщо не людина свідомо не спробує вирішити проблему, вважає Ю. Г. Іванов.

Хоча, намагання індивіда відійти від споживацького ставлення до природи, створити власну цілісність також пов'язане із конфліктом з суспільством, тому що соціум вже не може відмовитись від звичного рівня споживання.

Втім на думку екологів, якщо природа відтворює власну цілісність через людину, то це загрожує існуванню суспільства в цілому, якщо критична маса патологічного впливу суспільства на природу є надвеликою. Так, руйнування озонового шару є серйозною проблемою, яка загрожує існуванню людства. Відтак, людина відіграє суттєву роль у створенні власної цілісності як індивіда, суб'єкта діяльності і особистості. Її стійкість системи може визначатися лише власної рівновагою і наявністю сил задля взаємодії із іншими системами. Тобто фізичне здоров'я людини поряд із душевним і духовним є найсуттєвою складовою здоров'я в цілому, а загартованість людини щодо дій природних чинників і впливам соціуму є вагомою передумовою її цілісності.

Окрім цього, цілісність особистості розкривається у спрямованості людини сформувати певне під'рунтя власного свідомого існування, в якому природне і соціальне, індивідуальне, об'єктивне і суб'єктивне у розвитку індивіда поєднуються у ціле. Відтак, відокремлювати їх означає руйнувати їх цілісність. Тому сутність людини полягає у її цілісності, здатності вийти за межі власного природного і соціального буття. "у цій сутності – людські краса, дух, сила, можливість паріння". Тут же слід нагадати вислів В. Т. Пуляєва: "Головне у людині, яка має волю, свідомість, здатність мислити – це її активність і адаптивність, які, з одного боку, є її атрибутивною, невід'ємною властивістю, а з іншого – пріоритетною по відношенню до реактивності і пасивності". Тобто в такий спосіб, завдяки численним діяльним актам людина створює себе і основою вибору цілей та засобів їх досягнення є її життєві смисли і загальнолюдські цінності, що й визначають спрямованість розвитку.

Тобто, якщо цілі розуміються вірно, встановлюється відношення цілі і засобу, як відношення цілі і результату людської діяльності й відбувається усвідомлення сутності цінностей і смислу життя, так людина набуває цілісного прояву і розвитку, повертається до людяності. Необхідна гуманістична спрямованість розвитку, яка відштовхне від людства усе ворожнече і деструктивне. Її під'рунтям та вищим об'єднуючим усі людські інститути, смислом може стати духовність і ціннісне ставлення до природи. Усвідомлюючи закони розвитку природи і набуваючи духовності людина безкінечно може виходити на нові межі смислового, творчого, діяльницького стану, зберігаючи власну цілісність і особистість.

Відтак, розкриваються особливості організації спеціальних заходів щодо формування здоров'язберігаючого освітнього простору на рівні: родина – загальноосвітня школа – вищий навчальний заклад. Тобто, поширення рефлексивно-ігрових методів розвитку (іноваційні, організа-

ійно-діяльнісні, організаційно-мисленнєві, організаційно-навчальні ігри) соціально-психологічних тренінгів з метою розвитку культури рефлексії.

Також висвітлюються особливості реалізації організаційних засобів щодо становлення духовних й загальнолюдських цінностей, самоусвідомлення і самоздійснення особистості.

Зазначається, що умовою утворення цілісності особистості є збереження і укріплення здоров'я (психічного і психологічного) й формування фізичної культури спільноти.

Відзначається, що внаслідок констатування про визрівання цілісності на під'рунті становлення поважливого ставлення до себе, оточуючих і світу необхідною є організація засобів щодо формування інтенційності цілісного ставлення до світу: формування відповідально-го і ціннісного ставлення до навколишнього світу, культури споживання, а також реалізація формувальних засобів щодо цілісного сприйняття блага як приватної і суспільної користі.

Задля організації засобів щодо становлення самосвідомості особистості як передумови її цілісності зауважується на важливості реалізації спеціальних засобів щодо формування "цілісно-рефлексивного Я" на різних етапах розвитку – підлітковому, юнацькому віку, молодості, дорослості. Втім, розкривається сутність організації системи виховних і інформаційних засобів щодо становлення духовності сучасної молоді.

Своєрідним проявом цілісності варто вважати підліткову псевдоцілісність особистості. Відтак, якісним розвитком центрації слід вважати поняття "adolescent egocentrism", уведене у психологічну науку Д. Елкіндом й суттєво доповнене Т. І. Пашуковою. Варто зазначити, що необхідність виокремлення окремої категорії "підліткова центрація" пов'язується, передусім, із специфікою зазначеного явища саме у підлітковому віці. Звісно, що підліткова центрація уявляється:

1) як властивість особистості, що зумовлена впливом соціальних чинників – найближче оточення, особливості стилю виховання і міжособової взаємодії, соціальний статус у референтній групі (Пашукова Т. І.);

2) особистісно-афективний компонент центрації, пов'язаний із особливостями розвитку у підлітка формально-операційного мислення (Елкінд Д.);

3) особистісна детермінанта мисленнєвої діяльності, зумовлена специфікою підліткового віку й комплексом особистісних якостей підлітка (Гейко Є. В.).

Власне у підлітковому віці, псевдоцілісність досягає найвищого рівня розвитку і якісних проявів. Сконцентрованість на собі, відсутність різниці між соціальною реальністю та уявленнями про неї, віра в унікальність влас-

ного існування, конфліктність сприйняття власного образу "Я" – загальні форми, що наявні центрації зазначеного вікового періоду. У старшому підлітковому віці, псевдоцілісність виявляється як одна з провідних детермінант особистісного розвитку, що впливає на особистість підлітка. У вигляді усталеної риси, псевдоцілісність стає під'рунтям спрямованості особистості.

Отже, особливості абстрактно-теоретичного мислення підлітка дозволяють не лише оцінювати власні уявлення, а й інших людей щодо себе. Однак, найскладною для підлітка виявляється необхідність диференціювати об'єкти, на які спрямовуються мислення інших людей і власне. Окрім цього, психофізіологічні особливості розвитку сприяють центрації підлітка саме на власному образі "Я". Внаслідок висловленого, підліток опиняється у полоні ілюзії – стурбованість власною зовнішністю і, як наслідок, помилкове припущення пильної уваги щодо власної зовнішності з боку інших. Відзначений ефект – "imaginary audience" – відповідає оцінюючому і критичному погляду публіки на актора, який вийшов на сцену.

Також, поряд із ефектом "уявної аудиторії" (нездатність відокремити предмет власного мислення від предмету думок інших людей) співіснує інший ефект "Personal fable" (особовий міф), сутність якого полягає у оцінці власних почуттів. У підлітка виникає відчуття унікальності власних переживань і почуттів. Зазначені ефекти є суттєвою особливістю, що характеризує псевдоцілісність у підлітковому віці.

Проте, цікаво відзначити, що експериментальні дослідження (Enright R., Lapsley D., Shukla D.) дозволяє виявити гендерні і культурні особливості у проявах псевдоцілісності й у підлітків, в тому числі. Тобто, результати експериментів говорять про соціальну природу псевдоцілісності, як специфічного продукту соціалізації. Звісно, що в культурі американського і європейського суспільства існує певне очікування щодо дівчини чи жінки середнього класу, внаслідок чого, особам жіночої статі необхідно намагатися бути сприйнятими оточуючими, тобто приймати до уваги позиції, думки, почуття інших людей. Внаслідок чого, вплив соціуму виявляється у оформленні гендерних особливостей псевдоцілісності у підлітків жіночої і чоловічої статі.

Цікаво, що у психоаналітичній традиції підліткова псевдоцілісність представлена у межах процесів становлення ідентичності особистості. В підлітковому віці, дифузія ідентичності, що пов'язана із усвідомленням власної індивідуальності, характеризується ефектами "уявленої аудиторії" і "особовий міф" (Bell J.H., Bromnick R. D.).

Окрім цього, псевдоцілісність розглядається у якості особистісної детермінанти, що має прояв у мисленнєвій діяльності підлітків. На під'рунті експериментальних даних, виявляється позитивна, статистично значуща кореляція між центрацією і показниками мисленнєвого процесу, а також

особистісними чинниками, самоставленням. Так, ефективна корекція псевдоцілісності у підлітковому віці досягається в результаті формування умінь рефлексії, децентрації, гнучкості мислення (Гейко Є. В.).

Таким чином, сучасні уявлення щодо розвитку псевдоцілісності у підлітковому віці, зіткнулись із необхідністю визначення феноменології псевдоцілісності або як когнітивного конструкту, пов'язаного із інтелектуальною сферою або як продукту соціалізації, що виявляється, передусім, у особистісній сфері.

Ми схильні вважати псевдоцілісність у підлітковому віці пізнавальною позицією, що здійснює вплив на особливості інтелектуальної діяльності індивіда й перебіг процесу соціалізації в цілому.

Проте, слід виокремити специфічну особливість центрації, пов'язану із захисною функцією організму, спрямованістю до самозбереження й досягнення оптимальних умов існування в період складних, кризових ситуацій. Її, у підлітковому віці, псевдоцілісність відіграє роль балансного механізму. Тобто як специфічний засіб психологічного захисту, псевдоцілісність дозволяє особистості не приймати негативну інформацію щодо себе, переживати травмуючі події й зберігати власну цілісність.

Внаслідок того, що підліткова псевдоцілісність розгортається як своєрідні суб'єктивні межі "Я", можна говорити не про цілісність чи інтеграцію духовно-душевно-тілесної субстанції, скільки про усталеність границь, завдяки чому уможливується збереження певного "Я-образу" від травмуючої інформації. Відтак, псевдоцілісність сприяє власне збереженню меж "Я" й це є позитивним на період душевної травми. Але тривалість зазначеного процесу й унеможливлення подальшого особистісного розвитку, оформлення об'єктивної пізнавальної позиції створює умови задля становлення псевдоцілісної спрямованості індивіда. Тому мова йде не про цілісність, а про центрацію або ригідність як пізнавальну і особистісну властивість.

Висновки. Таким чином, впливаючи з специфіки вікового етапу, особливостей інтегрування у неоднорідний світ, набуття власної самості залежить визрівання справжньої цілісності особистості. Втім необхідно окреслити деякі аспекти поняття "цілісність".

Сучасна психологічна наука трактує цілісність як інтегроване утворення, що поєднує в собі усе розмаїття природно-соціально-духовного змісту особистості й визначає специфіку її індивідуального відображення безкінечних змін у відповідності із кардинальними трансформаціями світу.

До суттєвих властивостей індивіда, які розкривають цілісність особистості належать: потенційна універсальність (усезагальність), котра забезпечує можливість засвоєння різного змісту, форм, способів життя у розмаїтті цього змісту, що змінюється історично, онтогенетично,

етнографічно (П. А. Флоренський, О. С. Арсенєв); потенційна безкінечність людини (С. Л. Рубінштейн), що дозволяє в процесі засвоєння і функціонування виходити за межі засвоєного, в тому числі й межі власного "Я", з метою створення нового; здатність до трансцендування як головна властивість особистості (В. А. Петровський); особливий взаємозв'язок з іншими людьми, що характеризує здатність до ототожнення із іншими і відокремлення себе, власного "Я", уособлення із іншими і власне своїм (К. Маркс); ідентифікація і уособлення як єдиний механізм, який визначає розвиток, буття особистості (В. С. Мухіна); "ідеальне буття" або здатність до ототожнення і уособлення, здатність бути собою й іншим (А. В. Петровський, Є. В. Ільєнков).

Водночас, висвітлюючи гносеологічний аспект цілісності особистості завважимо на вагомості інтегрованого підходу щодо увиразнення даного поняття. Передусім, теоретичний рівень осягнення внутрішньої структури цілісності особистості, закони її розвитку, її сутності. Емпіричний рівень дозволяє визначити специфіку її зовнішнього буття. Проте зовнішні прояви цілісності особистості залежать від її внутрішньої цілісності, усталеності. Хоча на зовнішні прояви здійснюють вплив власне зовнішні умови, котрі опосередковують життєдіяльність людини, що сприяють або навпаки, перешкоджають організації внутрішньої цілісності особистості.

Слід зазначити, що цілісність є поняттям, яке носить універсальний характер. Найсуттєвішими характеристиками його змісту є системність. Цілісність визначає якість, її становлення здійснюється через цілісність й власне цілісністю. Цілісність особистості є органічною системою, що має відповідну внутрішню структуру, котра виявляє здатність до саморозвитку й самоорганізації. Зазначена система носить рефлексивний характер, має самостійні джерела розвитку. Специфіка цілісності особистості полягає в тому, що її самоорганізація характеризується динамічністю: процес в процесі й детермінується кожний раз певним результатом, який досягається.

Список використаних джерел

1. Гейко Є. В. Психологічні особливості прояву егоцентризму особистості у мисленнєвій діяльності підлітків / Автореф. дис. . . канд. психол. наук. – спец-ть: 19.00.07 – пед. та вікова психологія, – К., 2002. – 20 с.
2. Димов В. М. Современные образовательные парадигмы учения о человеке. Философия образования. / В. М. Димов. – М, 1996 – С. 219-228.
3. Иванов Ю. Г. Педагогика здоровья / Ю. Г. Иванов // СамГПУ-Луганск: "Истоки", 1998. – 32 с.
4. Непомнящая Н. И. Целостность или диссоциация личности и рефлексивные уровни самосознания / Н. И. Непомнящая // Мир психологии, 2003. – № 2. – С. 145-155.

5. Елисеев О. П. Практикум по психологии личности. / О. П. Елисеев. – СПб: Питер, 2007. – 512 с.

6. Пашукова Т. И. Эгоцентризм в подростковом и юношеском возрасте: причины и возможности коррекции. / Т. И. Пашукова. Уч.-пособие для студ., шк. психологов и учителей. – М.: Институт практической психологии, 1998. – 160 с.

7. Пуляев В. Т. Целостный человек и детерминанты его общественного развития. / В. Т. Пуляев // Социально-гуманитарные знания, 1999. – № 6. – 304 с.

8. Рікер П. Сам як інший / П. Рікер / Пер із фр. – К.: Дух і літера, 2002. – 458 с.

9. Тейлор Ч. Етика автентичності / Ч. Тейлор / Пер с англ. – К.: Дух і літера, 2002. – 128 с.

10. Bell J.H., Bromnick R. D. The social reality of imaginary audience: a grounded theory approach // Adolescence, 2003. – 6 (22).

11. Elkind D., Bowen R. Imaginary audience behaviour in children and adolescents // Developmental Psychology, 1979. – 15. P. 38-44.

12. Enright R., Lapsley D., Shukla D. 1979; Adams G., Jones R. Adolescent egocentrism in early and late adolescence // Adolescence, 1979. – 14. – P. 687-695.

Spisok vikoristanix dzherel

1. Gejko Є. V. Psixologichni osoblivosti proyavu egocentrizmu osobistosti u mislennevij diyal'nosti pidlitkiv / Avtoref. dis...kand.psichol.nauk. – spec-t': 19.00.07 – ped.ta vikova psixologiya, – K., 2002. – 20 s.

2. Dimov V. M. Sovremennye obrazovatel'ny'e paradigmy' ucheniya o cheloveke. Filosofiya obrazovaniya. / V. M. Dimov. – M, 1996 – S. 219-228.

3. Ivanov Yu. G. Pedagogika zdorov'ya / Yu. G. Ivanov // SamGPU-Lugansk: "Istoki", 1998. – 32 s.

4. Nepomnyashhaya N. I. Celostnost' ili dissociaciya lichnosti i refleksivny'e urovni samosoznaniya / N. I. Nepomnyashhaya // Mir psixologii, 2003. – № 2. – S. 145-155.

5. Eliseev O. P. Praktikum po psixologii lichnosti. / O. P. Eliseev. – SPb: Piter, 2007. – 512 s.

6. Pashukova T. I. E'gocentrizm v podrozkovom i yunosheskom vozraste: prichiny' i vozmozhnosti korrekcii. / T. I. Pashukova. Uch.posobie dlya stud., shk.psichologov i uchitelej. – M.: Institut prakticheskoy psixologii, 1998. – 160 s.

7. Pulyaev V. T. Celostny'j chelovek i determinanty' ego obshhestvennogo razvitiya. / V. T. Pulyaev // Social'no-gumanitarny'e znaniya, 1999. – № 6. – 304 s.

8. Riker P. Sam yak inshij / P. Riker / Per iz fr. – K.: Dux i litera, 2002. – 458 s.

9. Tejlor Ch. Etika avtentichnosti / Ch. Tejlor / Per s angl. – K.: Dux i litera, 2002. – 128 s.

10. Bell J.H., Bromnick R. D. The social reality of imaginary audience: a grounded theory approach // Adolescence, 2003. – 6 (22).

11. Elkind D., Bowen R. Imaginary audience behaviour in children and adolescents// Developmental Psychology, 1979. – 15. P. 38-44.

12. Enright R., Lapsley D., Shukla D. 1979; Adams G., Jones R. Adolescent egocentrism in early and late adolescence // Adolescence, 1979. – 14. – P. 687-695.

Geyko E.V. Conception of integrity of personality is in the context of complex approach. The theoretical analysis of problem of becoming of integrity of personality is presented in the article. Psychological features, specific and displays of цілісності personality, are determined in her ontogenesis. General scientific approaches open up in relation to integrity of personality.

Lighting up the gnosiological aspect of integrity of personality an accent is done on ponderability of the integrated approach in relation to underlining of this concept. Foremost, theoretical level of understanding of underlying structure of integrity personality, laws of her development, her essence. An empiric level allows to define the specific of her external existence. However the external displays of integrity of personality depend on her internal integrity, stability. Although on external displays external terms that determine the vital functions of man carry out influence actually, that promote or vice versa, organizations of internal integrity of personality prevent.

It is marked that integrity is a concept that carries universal character. The most substantial descriptions of his maintenance is the system. Integrity determines quality, her becoming comes true through integrity and actually by integrity.

Integrity of personality is the organic system, that has a corresponding underlying structure that shows a flair for саморозвитку and self-organisation. The marked system carries reflection character, has independent sources of development. The specific of integrity of personality consists in that her self-organisation is characterized dynamic: process in a process and determined every time by a certain result that is arrived at.

Keywords: integrated concept of personality, ontogenesis, the integrity of the individual.

Отримано: 11.08.2014 р.

УДК 008.47:616.89

Гончаренко Н.А.

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ПОНЯТТЯ "СИНДРОМ ДЕФІЦИТУ УВАГИ З ГІПЕРАКТИВНІСТЮ"

Гончаренко Н.А. Історія виникнення поняття "Синдром дефіциту уваги з гіперактивністю". У статті представлено проблему синдрому дефі-